

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 84/2020-18

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. februára 2020 v senáte zloženom z predsedu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ]

[REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 20, Košice, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 41 ods. 4 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 5 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného riaditeľstva Policajného zboru Košice, odboru kriminálnej polície v konaní vedenom pod ČVS: ORP-2264/2-VYS-KE-2017 a postupom Okresnej prokuratúry Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Pv 541/2017/8803 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 22. novembra 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva mať rovnaké práva občianskoprávnej povahy ako jeho manželka vo vzťahu k ich maloletému dieťaťu podľa čl. 5 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „protokol č. 7“) postupom Okresného riaditeľstva Policajného zboru Košice, odboru kriminálnej polície (ďalej aj „okresné riaditeľstvo“ alebo „vyšetrovateľ“) v konaní vedenom pod ČVS: ORP-2264/2-VYS-KE-2017 (ďalej aj „napadnutý postup vyšetrovateľa“) a postupom Okresnej prokuratúry Košice II (ďalej len „okresná prokuratúra“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Pv 541/2017/8803 (ďalej len „napadnuté konanie okresnej prokuratúry“).

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že sťažovateľ je otcom maloletej [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloletá“), ktorá bola uznesením Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 43 P 152/2017 z 20. októbra 2017 zverená do jeho osobnej starostlivosti neodkladným opatrením. Toto rozhodnutie bolo uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 8 CoP 359/2017 zo 17. januára 2018 potvrdené a zároveň bol upravený styk matky s maloletou. Na základe návrhu matky maloletej na zmenu styku na iné dni v týždni okresný súd uznesením zo 4. októbra 2018 v spojení s opravným uznesením z 9. novembra 2018 zrušil pôvodné neodkladné opatrenie a zároveň nariadil nové neodkladné opatrenie, ktorým upravil tento styk na iné dni v týždni podľa návrhu matky maloletej za prítomnosti sťažovateľa.

Matka maloletej podala 2. novembra 2017 na okresnom riaditeľstve trestné oznámenie pre podozrenie zo spáchania trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a) a b) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“).

Uznesením vyšetrovateľa ČVS: ORP-2264/2-VYS-KE-2017 z 3. novembra 2017 bolo začaté trestné stíhanie pre zločin týrania blízkej a zverenej osoby, ktorého sa mal dopustiť neznámy páchatel'.

3. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uviedol, že napriek tomu, že v uznesení vyšetrovateľa o začatí trestného stíhania nie je sťažovateľ priamo menovaný, vzhľadom na tam vymedzený skutok je „*nesporné*“, že osobou, ktorá sa mala dopustiť tohto trestného činu, je sťažovateľ. Z opisu skutku je zrejmé, že tento zahŕňa skutočnosti, ktoré sú súčasťou výkonu rodičovských práv, a rozhodovanie o nezhodách medzi rodičmi patrí do právomoci súdov v konaniach upravených Civilným mimosporovým poriadkom. Z týchto dôvodov sťažovateľ požiadal o preskúmanie postupu vyšetrovateľa a okresná prokuratúra prípisom z 5. decembra 2017 oznámila, že sťažovateľ ako otec maloletej vystupuje v konaní ako svedok a neprislúcha mu právo žiadať prokurátora o preskúmanie postupu vyšetrovateľa. Následne sťažovateľ prostredníctvom svojej právnej zástupkyne požiadal vyšetrovateľa o možnosť nazretia do predmetného trestného spisu, čo mu nebolo umožnené s odôvodnením, že v danej veci má postavenie svedka.

Sťažovateľ opätovne 3. januára 2018 žiadal okresnú prokuratúru o vykonanie prokurátorských oprávnení „*smerujúcich k náprave existujúceho stavu, kedy sa prostriedky trestného práva – trestné stíhanie zneužívajú na riešenie rodičovských nezhôd medzi rodičmi mal. [REDAKOVANÉ], rozhodovanie, o ktorých je vo výlučnej právomoci súdov v civilnom mimosporovom konaní.*“. V ďalšom podaní okresnej prokuratúre z 26. marca 2018 sťažovateľ uviedol, že „*z dôvodov, ktoré nie sú vyvoditeľné zo žiadneho právneho predpisu, je od začiatku trestného konania umožňované vykonávať práva mal. poškodenej len matke mal. dieťaťa, a to napriek tomu, že vzhľadom na prebiehajúci spor o zverenie mal. dieťaťa do výchovy jedného z rodičov je nesporné, že matka má záujem na tom, aby sa v trestnom konaní produkovali dôkazy smerujúce voči otcovi – sťažovateľovi, ktoré následne predkladá v civilných konaniach.*“. Poukázal tiež na to, že jemu ako zákonnému zástupcovi maloletej

s rovnakými rodičovskými právami je upierané právo vykonávať v mene maloletej ako poškodenej jej oprávnenia v trestnom konaní vrátane nazerania do spisov. Napriek tomu okresná prokuratúra prípisom z 19. apríla 2018 sťažovateľovi oznámila, že v predmetnom trestnom konaní o podozrení zo spáchania trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby má postavenie svedka, ktorého práva a povinnosti sú upravené zákonom č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“).

4. Na návrh okresnej prokuratúry okresný súd uznesením sp. zn. 4 Tp 21/2018 z 30. mája 2018 ustanovil v predmetnom trestnom konaní maloletej podľa § 48 ods. 2 Trestného poriadku za opatrovníka Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice. Na základe podanej sťažnosti sťažovateľa krajský súd uznesením sp. zn. 6 Tpo 42/2018 z 13. augusta 2018 uznesenie okresného súdu zrušil s tým, že ustanovenie opatrovníka maloletej je možné až po vznesení obvinenia určitej osobe.

Okresný súd opätovne uznesením sp. zn. 7 Tp 18/2019 z 9. mája 2019 podľa § 48 ods. 2 Trestného poriadku ustanovil maloletej na účely výkonu práv poškodených v trestnom konaní za opatrovníka advokáta JUDr. Pavla Piovarčiho. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ sťažnosť, o ktorej rozhodol krajský súd uznesením sp. zn. 7 Tpo 36/2019 z 10. júla 2019 tak, že napadnuté uznesenie okresného súdu zrušil.

Po doručení uznesenia krajského súdu právna zástupkyňa sťažovateľa opätovne požiadala vyšetrovateľa o nahliadnutie do trestného spisu, čo jej nebolo umožnené z rovnakých dôvodov ako predtým. Na žiadosť sťažovateľa zo 4. septembra 2019 o vykonanie prokurátorských opatrení proti vyšetrovateľovi z dôvodov upierania práv sťažovateľa v predmetnej trestnej veci a nevybavenia niektorých jeho podaní okresná prokuratúra „*nijako doposiaľ nereagovala*“.

Sťažovateľ ďalej uviedol, že požiadal o preskúmanie postupu vyšetrovateľa a okresnej prokuratúry aj Krajskú prokuratúru v Košiciach (ďalej len „krajská prokuratúra“) a Generálnu prokuratúru Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) a „*k náprave, nedošlo*“.

5. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti ďalej argumentuje tým, že trestné konanie bolo začaté a je vedené nezákonne, na čo poukázali aj všeobecné súdy rozhodujúce o návrhu okresnej prokuratúry na ustanovenie opatrovníka maloletej. Predmetné trestné stíhanie je zjavným a bezprecedentným zneužitím trestného práva vo veciach týkajúcich sa starostlivosti o maloletú, ktorá je zverená do výlučnej právomoci súdov v civilnom sporovom konaní. Trestné konanie bolo začaté a je naďalej vedené s cieľom zabezpečiť pre matku maloletej lepšiu pozíciu v konaniach, ktoré vo veciach starostlivosti o maloletú prebiehajú na okresnom súde. Sťažovateľovi sú upierané rodičovské práva spočívajúce v jeho práve ako zákonného zástupcu maloletej zastupovať ju v trestnom konaní. Nezákonnosť predmetného trestného konania a výkon právomocí vyšetrovateľa a okresnej prokuratúry sú podľa sťažovateľa *„priamym zásahom do práv sťažovateľa namietaných touto sťažnosťou.“*

Podľa sťažovateľa napadnutý postup vyšetrovateľa a napadnuté konanie okresnej prokuratúry sú aj zásahom do jeho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Zo strany vyšetrovateľa ide o prietahy v zmysle, že je mu viac ako 2 roky odopieraná realizácia jeho práv zákonného zástupcu poškodenej maloletej. Prietahy v napadnutom konaní okresnej prokuratúry spočívajú v nevybavení jeho žiadostí o preskúmanie postupu vyšetrovateľa rovnako v období takmer 2 rokov.

6. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho ústavnej sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„Práva sťažovateľa

- domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na inom orgáne Slovenskej republiky, zakotvené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky,

- nebyť obmedzený v jeho práve rodiča inak ako rozhodnutím súdu na základe zákona, zakotvené v čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky,

- na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, zakotveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a

- mať rovnaké práva občianskoprávnej povahy ako jeho manželka vo vzťahu k ich maloletému dieťaťu, zakotvené v čl. 5 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, bolo postupom Okresného riaditeľstva PZ v Košiciach, Odboru

kriminálnej polície v trestnom konaní vedenom pod sp. zn. ČVS: ORP-2264/2-VYS-KE-2017 a Okresnej prokuratúry Košice II, pri výkone jej dozoru nad zachovávaním zákonnosti v tomto trestnom konaní p o r u š e n é

Ústavný súd Slovenskej republiky zakazuje Okresnému riaditeľstvu PZ v Košiciach, Odboru kriminálnej polície a Okresnej prokuratúry Košice II porušovať namietané práva sťažovateľa.

Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva sťažovateľovi primerané zadostučinenie vo výške 7 000 €, ktoré je povinné zaplatiť Okresné riaditeľstvo PZ v Košiciach do 2 mesiacov od právoplatnosti nálezu.

Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva sťažovateľovi primerané zadostučinenie vo výške 7 000 €, ktoré je povinná zaplatiť Okresná prokuratúra Košice II sťažovateľovi do 2 mesiacov od právoplatnosti nálezu.

Okresné riaditeľstvo PZ v Košiciach a Okresná prokuratúra Košice II, sú povinní nahradiť sťažovateľovi všetky trovy tohto konania.“

II.

Relevantná právna úprava

7. Podľa čl. 124 ústavy je ústavný súd nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

8. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

10. Ústavný súd podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí senátu bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

11. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

12. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

13. Podľa čl. 41 ods. 4 ústavy starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.

Podľa čl. 5 protokolu č. 7 pri uzavieraní manželstva, za jeho trvania a pri rozvode majú manželia rovnaké práva a povinnosti občianskoprávnej povahy medzi sebou a vo vzťahu k svojim deťom. Tento článok nebráni štátom prijať opatrenia, ktoré sú nevyhnutné v záujme detí.

14. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

III.

Ústavnoprávne východiska v judikatúre ústavného súdu a samotné posúdenie vecí ústavným súdom

15. Podstatou sťažnostnej argumentácie sťažovateľa je tvrdenie o porušení jeho označených práv napadnutým postupom vyšetrovateľa a napadnutým konaním okresnej prokuratúry spočívajúcom v (i) nezákonnom postupe orgánov činných v trestnom konaní, (ii) nezákonnosti trestného stíhania, v ktorom sú mu odopierané rodičovské práva, a (iii) spôsobení prietáhov v tomto trestnom konaní.

16. Z hľadiska predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti je podstatný najmä § 45 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého je ústavný súd viazaný rozsahom a dôvodmi návrhu na začatie konania, ak § 89 tohto zákona neustanovuje inak. Viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania sa prejavuje predovšetkým vo viazanosti petitom, teda tou časťou ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovateľ špecifikuje, akého rozhodnutia sa od ústavného súdu domáha, čím zároveň vymedzí predmet a rozsah konania pred ústavným súdom z hľadiska požiadavky na poskytnutie ústavnej ochrany. Vzhľadom na to môže ústavný súd rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovateľ domáha v petite svojej ústavnej sťažnosti, a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorého označil za porušovateľa svojich práv. Ústavný súd výslovne zdôrazňuje, že viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania osobitne platí v prípadoch, v ktorých sú osoby požadujúce ochranu svojich základných práv a slobôd zastúpené zvoleným advokátom (m. m. II. ÚS 19/05, III. ÚS 2/05, IV. ÚS 287/2011, II. ÚS 644/2014, II. ÚS 660/2016). Z konštantnej judikatúry ústavného súdu tiež vyplýva, že tvrdenia o porušení iných ustanovení ústavy, ktoré sťažovateľ uvádza v odôvodnení sťažnosti mimo petitu, je potrebné považovať iba za súčasť jeho argumentácie (III. ÚS 149/04, II. ÚS 65/07, IV. ÚS 279/07).

III.1 K prvej námietke – nezákonnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní

17. V súvislosti s námietkou sťažovateľa o nezákonnom postupe orgánov činných v trestnom konaní, teda vyšetrovateľa a okresnej prokuratúry, ústavný súd uvádza, že ako nezávislý orgán ochrany ústavnosti rozhoduje v rámci právomoci taxatívne vymedzenej ústavou. Obsahom právomoci ústavného súdu nie je nahradzovanie iných štátnych orgánov vo veciach, ktoré sú im ústavou a zákonmi Slovenskej republiky dané do ich rozhodovacej právomoci. Nie je v právomoci ústavného súdu preskúmavať zákonnosť rozhodnutí a postupov orgánov vyšetrovateľa v priebehu trestného stíhania (III. ÚS 598/2012). Táto právomoc prináleží na to zákonom určeným štátnym orgánom, najmä však orgánom prokuratúry Slovenskej republiky [§ 17 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“)], ktorá vykonáva dozor nad zachovaním zákonnosti v prípravnom konaní (§ 230 a nasl. Trestného poriadku).

18. V čl. 127 ods. 1 ústavy je zakotvený princíp subsidiarity, ktorý znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení práv sťažovateľa a vecne sa zaoberať sťažnosťami iba vtedy, ak sa sťažovateľ nemôže domáhať ochrany svojich práv pred iným orgánom verejnej správy. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda automaticky nezakladá aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zistí, že ochrany toho základného práva alebo slobody, porušenie ktorých namieta, sa sťažovateľ môže domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy, prípadne iným zákonne upraveným spôsobom pred iným súdom alebo pred iným štátnym orgánom, musí takúto sťažnosť odmietnuť (I. ÚS 103/02, III. ÚS 152/03, II. ÚS 122/05, IV. ÚS 243/05, II. ÚS 90/06).

19. K sťažovateľom namietanému porušeniu označených práv v tejto časti ústavnej sťažnosti napadnutým postupom vyšetrovateľa a napadnutým konaním okresnej prokuratúry ústavný súd uvádza, že sťažovateľ požiadal o preskúmanie postupu okresnej prokuratúry nadriadenú krajskú prokuratúru a generálnu prokuratúru, ako to v ústavnej sťažnosti aj

uviedol. Sťažovateľ príslušné prípisy krajskej prokuratúry a generálnej prokuratúry nepriložil a ani ich v petite ústavnej sťažnosti neoznačil a nenamietal.

Z uvedeného vyplýva, že sťažovateľ mal k dispozícii účinný právny prostriedok na ochranu svojich základných práv v zmysle zákona o prokuratúre a Trestného poriadku, ktorý aj využil. Uvedené preukazuje aj prípis okresnej prokuratúry z 19. apríla 2018 a podanie právnej zástupkyne sťažovateľa na okresnej prokuratúre z 25. júla 2018, ktoré tvoria prílohy tejto ústavnej sťažnosti.

20. Právomoc krajskej prokuratúry a generálnej prokuratúry na preskúmanie napadnutého postupu vyšetrovateľa a napadnutého konania okresnej prokuratúry teda vylučuje právomoc ústavného súdu na prerokovanie tejto časti ústavnej sťažnosti, a preto ju ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde odmietol pre nedostatok právomoci.

21. Nad rámec uvedeného ústavný súd uvádza, že ústavné súdnictvo je vybudované predovšetkým na zásade prieskumu vecí právoplatne skončených. V prebiehajúcom trestnom konaní, resp. v konaní, ktoré bolo iba začaté, možno i prípadné protiústavné procesné vady napraviť v rámci celého konania obvyklým a zákonom predvídateľným spôsobom, a to predovšetkým samotnými všeobecnými súdmi. Ingerenciu ústavného súdu do rozhodovania orgánov činných v trestnom konaní je preto v prípravnom trestnom konaní potrebné považovať, azda s výnimkou úplne mimoriadnej situácie, za neprípustnú. Spravidla teda až po právoplatnom skončení trestného konania možno na ústavnom súde namietat' také pochybenia verejnej moci, ktoré neboli odstránené v jeho dovedajšom priebehu a ktoré mohli vo svojich dôsledkoch spôsobiť porušenie práv a slobôd (III. ÚS 18/04, IV. ÚS 76/05, IV. ÚS 220/07, II. ÚS 356/2016).

22. Ústavný súd zdôrazňuje, že terajším odmietnutím ústavnej sťažnosti pre nedostatok právomoci, resp. aj pre neprípustnosť, neodopiera sťažovateľovi právo chrániť svoje základné práva a slobody, ale len ctí zásadu subsidiarity, v zmysle ktorej ústavný súd predstavuje *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane

ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, II. ÚS 380/2015). Každá fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá namieta porušenie svojho základného práva, preto musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorý je kompetenčne predsunutý pred uplatnenie právomoci ústavného súdu (II. ÚS 148/02, IV. ÚS 78/04, I. ÚS 178/04, IV. ÚS 380/04, II. ÚS 372/08). Až po vyčerpaní všetkých zákonných prostriedkov na ochranu svojich práv za situácie, keď by sťažovateľ naďalej trval na tom, že orgány verejnej moci zasiahli do jeho ústavne zaručených práv a slobôd, môže sťažovateľ podať ústavnú sťažnosť a dovolávať sa svojich práv pred ústavným súdom.

23. V okolnostiach posudzovanej veci je zrejmé, že v stále prebiehajúcim trestnom konaní sťažovateľ má možnosť domáhať sa nápravy proti postupu okresnej prokuratúry podnetom na nadriadenej prokuratúre (teda krajskej prokuratúre, resp. generálnej prokuratúre) v zmysle § 31 ods. 2 zákona o prokuratúre, resp. v prípade preskúmania zákonnosti rozhodnutia vydaného v trestnom konaní postupom podľa § 230 a nasl. Trestného poriadku, čo je prekážkou rozhodovania ústavného súdu o tejto časti ústavnej sťažnosti z dôvodu jej predčasnosti aj pre jej neprípustnosť.

III.2 K druhej námietke – nezákonnosť trestného stíhania, v ktorom sú sťažovateľovi odopierané rodičovské práva

24. Ďalšiu časť ústavnej sťažnosti, ktorou sťažovateľ namieta nezákonnosť trestného stíhania z dôvodu, že sú mu ako otcovi maloletej odopierané rodičovské práva v súvislosti s ustanovením opatrovníka v predmetnom trestnom konaní, bolo potrebné odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú.

25. O zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím

príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (napr. I. ÚS 66/98, I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 288/05, II. ÚS 389/09, III. ÚS 288/2016, II. ÚS 154/2019).

26. Trestné stíhanie sa vykonáva podľa ustanovení Trestného poriadku. Podľa § 1 Trestného poriadku je účelom tohto zákona upraviť postup orgánov činných v trestnom konaní a súdov tak, aby trestné činy boli náležite zistené a ich páchatelia podľa zákona spravodlivo potrestaní, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb. Iný účel Trestného poriadku nie je výslovne vyjadrený, a preto je vecou samou v trestnom konaní zistenie trestných činov a spravodlivé potrestanie ich páchatel'ov. Podľa § 2 ods. 6 a 10 Trestného poriadku ak tento zákon neustanovuje niečo iné, konajú orgány činné v trestnom konaní z úradnej povinnosti a postupujú tak, aby bol náležite zistený skutkový stav veci, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie (napr. aj II. ÚS 180/05).

Podľa § 2 ods. 5 Trestného poriadku je prokurátor povinný stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvedel, ak tento zákon, medzinárodná zmluva vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom alebo rozhodnutie medzinárodnej organizácie, ktorým je Slovenská republika viazaná, neustanovujú inak.

27. V posudzovanej veci trestné stíhanie začalo 3. novembra 2017 vydaním uznesenia vyšetrovateľa pre zločin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a) a b) Trestného zákona, ktorého sa mal dopustiť neznámy páchatel'. Subjektom tohto trestného činu môže byť len osoba, ktorá má týranú osobu vo svojej starostlivosti alebo výchove, alebo komu je táto osoba blízkou osobou. Objektom trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby je ochrana určitej kategórie osôb pred domácim násilím.

28. Podľa § 48 ods. 2 prvej a druhej vety Trestného poriadku účinného v období od 1. januára 2018 do 31. decembra 2018 v prípadoch, v ktorých zákonný zástupca poškodeného nemohol vykonávať svoje práva uvedené v odseku 1, predseda senátu a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie ustanovil na výkon týchto práv poškodenému opatrovníka. V prípade trestných činov spáchaných proti blízkej osobe alebo zverenej osobe, ak je poškodeným osoba mladšia ako 18 rokov, sa za opatrovníka ustanoví najmä štátny orgán; súčasne s ustanovením opatrovníka sa ustanoví zástupca z radov subjektov poskytujúcich pomoc obetiam podľa osobitného zákona, ktorý má práva a povinnosti splnomocnenca poškodeného, ak ten nebol ustanovený za opatrovníka.

29. Podľa § 48 ods. 2 prvej vety Trestného poriadku účinného od 1. januára 2019 v prípadoch, v ktorých zákonný zástupca poškodeného nemôže vykonávať svoje práva uvedené v odseku 1, predseda senátu a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie ustanovia na výkon týchto práv poškodenému opatrovníka z radov advokátov.

Podľa dôvodovej správy k zákonu č. 321/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, ktorým sa v čl. III menil a dopĺňal Trestný poriadok, teda s účinnosťou od 1. januára 2019 aj ustanovenie § 48 ods. 2 Trestného poriadku, sa v nadväznosti na poznatky aplikačnej praxe navrhuje v prípade, že zákonný zástupca poškodeného nemôže vykonávať svoje práva, aby sudca pre prípravné konanie alebo predseda senátu ustanovili na výkon týchto práv poškodenému opatrovníka z radov advokátov. Cieľom navrhovanej úpravy je zabezpečiť poškodenému, ktorý je v týchto prípadoch maloletým, adekvátnu právnu pomoc v trestnom konaní na riadne uplatňovanie jeho práv a podávanie opravných prostriedkov osobou, ktorá má na to adekvátne právnické vzdelanie.

30. Podľa platných právnych predpisov z oblasti rodinného práva a trestného práva nemôže žiadny z rodičov zastúpiť dieťa, ak hrozí kolízia ich záujmov. Podľa § 31 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení

neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) žiadny z rodičov nemôže zastupovať svoje maloleté dieťa, ak ide o právne úkony, pri ktorých by mohlo dôjsť k rozporu záujmov medzi rodičmi a maloletým dieťaťom alebo medzi maloletými deťmi zastúpenými tým istým rodičom navzájom; v takom prípade súd ustanoví maloletému dieťaťu opatrovníka, ktorý ho bude v konaní alebo pri určitom právnom úkone zastupovať (tzv. kolízny opatrovník, pozn.).

31. Podobne ako zákon o rodine aj § 48 ods. 2 Trestného poriadku obsahuje vlastnú, špeciálnu právnu úpravu pre prípad kolízie záujmov. Vychádza zo zvýšenej miery ochrany, ktorú poskytuje právo maloletému dieťaťu ako zastúpenému. V zmysle tohto ustanovenia sa nevyžaduje už existujúca kolízia záujmov, stačí len potenciálna možnosť, že by mohlo dôjsť k rozporu záujmov medzi rodičmi a maloletým dieťaťom alebo medzi maloletými deťmi zastúpenými tým istým rodičom navzájom. K stretnutiu záujmu medzi rodičmi a maloletými deťmi dochádza spravidla vždy v trestnom konaní pre zločin týrania blízkej alebo zverenej osoby. Stretnutie záujmov nezaručuje objektivnosť postupu zákonného zástupcu, preto je v záujme maloletého dieťaťa, aby ho v takom prípade nezastupoval zákonný zástupca, ale aby jeho záujmy chránil osobitný zástupca uvedený v § 48 ods. 2 Trestného poriadku.

32. Ústavný súd v súvislosti so sťažovateľom uplatnenou námietkou nezákonnosti trestného stíhania, v ktorom sú mu ako otcovi maloletej odopierané rodičovské práva, považuje za vhodné poukázať aj na stabilizovanú rozhodovaciu prax všeobecných súdov v porovnateľných veciach, keď bolo začaté trestné stíhanie pre zločin týrania blízkej osoby a zverenej osoby, kde súdy prvej inštancie poškodenému maloletému povinne ustanovovali za opatrovníka Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately z dôvodu možnosti konfliktu záujmov (napr. uznesenie Okresného súdu Košice I sp. zn. 4 Tp 24/2018 z 27. júna 2018; uznesenia Okresného súdu Rožňava sp. zn. 8 Tp 74/2018 z 31. decembra 2018 a sp. zn. 15 Tp 35/2018 z 25. júna 2018; uznesenia Okresného súdu Michalovce sp. zn. 8 Tp 47/2018 z 28. júna 2018 a sp. zn. 8 Tp 52/2018 z 26. júla 2018; uznesenie Okresného súdu Nové Zámky sp. zn. 11 Tp 115/2018 z 30. mája 2018).

33. Na základe uvedeného ústavný súd poznamenáva, že v posudzovanom prípade, vychádzajúc z petitu ústavnej sťažnosti, ktorý je zameraný výsostne len na postup vyšetrovateľa a okresnej prokuratúry, pričom postup všeobecných súdov pri ustanovovaní opatrovníka sťažovateľ nenamietal, bol postup orgánov činných v trestnom konaní v rámci trestného stíhania súladný s platnou právnou úpravou, nedošlo k nezákonnému obmedzeniu rodičovských práv sťažovateľa, a preto túto časť ústavnej sťažnosti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

III.3 K tretej námietke – namietanému porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy

34. Sťažovateľ namieta aj porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v trestnom konaní vedenom na Okresnom riaditeľstve Policajného zboru Košice, odbore kriminálnej polície v konaní vedenom pod ČVS: ORP-2264/2-VYS-KE-2017, ako aj postup okresnej prokuratúry v jej napadnutom konaní.

35. Ústavný súd už pri svojej rozhodovacej činnosti vyslovil, že domáhať sa ochrany základných práv na ústavnom súde môže fyzická osoba alebo právnická osoba jedine v záujme ochrany svojich základných práv (napr. II. ÚS 32/06, II. ÚS 80/06). Ako to z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, sťažovateľ musí namietat' porušenie svojich základných práv a v spojitosti s konaním pred orgánom verejnej moci je to možné len vtedy, ak je v čase doručenia sťažnosti ústavnému súdu účastníkom konania, v ktorom namieta porušenie základných práv (II. ÚS 3/05).

36. Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že základné právo na konanie bez zbytočných prietáhov zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy sa v prípade konania pred orgánmi činnými v trestnom konaní chráni po začatí trestného stíhania, keď sa dotknutá osoba stáva účastníkom tohto konania buď ako obvinený, alebo poškodený (II. ÚS 41/98, II. ÚS 20/02, III. ÚS 77/09, III. ÚS 393/09). Podľa zistenia ústavného súdu sťažovateľ vystupuje v predmetnom trestnom konaní ako svedok, nie je poškodeným a nebolo mu

vyšetrovateľom vznesené obvinenie a z toho dôvodu v namietanom konaní nemôže dochádzať k porušovaniu jeho základných práv alebo slobôd (m. m. II. ÚS 205/04, IV. ÚS 215/09).

37. Pretože časť ústavnej sťažnosti, ktorou sa namieta porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ústavnému súdu podal sťažovateľ, ktorý nie je aktívne vecne legitimovaným na podanie ústavnej sťažnosti, ústavný súd dospel k záveru, že ide o ústavnú sťažnosť podanú neoprávnenou osobou, a preto ju pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. e) zákona o ústavnom súde ako podanú zjavne neoprávnenou osobou.

38. Pretože ústavná sťažnosť sťažovateľa bola ako celok odmietnutá, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími jeho požiadavkami uvedenými v sťažnostnom petite.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. februára 2020

Luboš Szigeti
predseda senátu